מסורת הש"ס

אבל איתיה במתא לא, דאמרינן: אימר לא אמרו ליה, דאמרי אשכחינהו שליחא דב"ר ואמר ליה אלא אמרו אלא דלא חליף אבבא דבי דינא אבל חליף אבבא דבי דינא לא אמרי: אשכחוה בי דינא ואמרי ליה אלא אמרו אלא דאתי ביומיה אבל לא אתי ביומיה לא-אימא אישתלויי אשתלי. אמר רבא האי מאן דכתיב עליה פתיחה: על דלא אתי לדינא עד דאתי לדינא, לא מקרעינן ליה, על דלא ציית לדינא עד דציית לא מקרעינן ליה, ולא היא כיון דאמר "ציתנא" קרעינן ליה: אמר רב חסדא קובעים זמן שני וחמישי ושני=זמנא, וזמנא בתר זמנא, ולמחר כתבינן, רב *אסי איקלע בי רב כהנא הוא ההיא איתתא דאזמנה לדינא בפניא, ובצפרא כתיב עלה פתיחה, א"ל לא סבר לה מר להא דאמר רב חסדא קובעין זמן שני וחמישי ושני? א"ל ה"מ גברא דאנים וליתיה במתא אבל איתתא כיון דאיתה במתא ולא אתיא מורדת היא: אמר רב יהודה לא הבינא זמנא לא ביומי ניסן ולא ביומי תשרי לא במעלי יומא טבא ולא במעלי שבתא, אבל מניסן לבתר יומי ניסן, וביומי תשרי לבתר תשרי קבעינן, ממעלי שבתא לבתר מעלי שבתא לא קבעינן מאי טעמא? בעבידתיה דשבתא טריד. אמר רב נחמן לא יהבינן זמנא לא לבני כלה, בכלה ולא לבני ריגלא בריגלא, כי הוו אתו לקמיה דרב נחמן אמר להו: וכי לדידכו כנופייכו, והאידנא דאיכא רמאי חיישינן: אם היה דבר שיש בו אחרות *חייב לשלם: *מתני' ליה רבי לר"ש ברי'ה לא דבר שיש בו אחרות ממש אלא אפילו פרה וחורש בה חמור ומחמר אחריו חייבין להחזיר מפני כבוד אביהן בעי מינה רב כהנא מרב-מטה ומיסב עליה, ישולחן ואוכל עליו מהו? אמר לו תן לחכם ויחכם עוד: מתני' אין פורטין לא מחיבת המוכסין ולא מכים של גבאין ואין נוטלין מהם צדקה אבל נוטל הוא מתוך ביתו או מן השוק: גמ' תנא אבל נותן לו דינר ונותן לו את השאר ומוכסין, *ואמר שמואל דינא דמלכותא דינא: אמר רב חנינא בר כהנא אמר שמואל במוכס שאין לו קצבה רבי ר' יוסי אמר מוכס העומד מאליו אינו אסור לבריח אלא ילבש אדם כלאים אפי' על גבי עשרה בגדים לבריח בו את המכס *מתני' דלא כר"ע דתניא אסור לבריח את המכס ר"ש אומר משום ר"ע מותר להבריח את המכס בשלמא לענין כלאים בהא קמיפלגי דמר סבר דבר שאין מתכוין מותר ומר סבר דבר שאין מתכוין אסור אלא להבריח בו את המכס מי שרי והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא? א"ר חנינא בר כהנא אמר שמואל במוכס שאין לו קצבה רבי ר' יוסי אמרי במוכס העומד מאליו ואינו דמתני' אהא *נודרין לדרגין ולחרמין ולמוכסין: שדיא של תרומה, שדיא של בית מלך אע"פ שאינה של תרומה אע"פ שאינה של מלך ולמוכסין והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא? א"ר חנינא בר כהנא אמר שמואל במוכס שאין לו קצבה רבי ר' יוסי אמרי *במוכס העומד מאליו רב אשי אמר במוכס כנעני דתניא ישראל וכנעני אנס שבאו לדין אם אתה יכול לזכותו בדיני ישראל זכהו ואמור לו כך דיננו, בדיני כנענים זכהו ואמור לו כך דינכם, ואם לאו באין עליו בעקיפין *) דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר אין באין עליו בעקיפין מפני קידוש השם ור"ע, טעמא דאיכא קידוש השם הא ליכא קידוש השם באין, וגזל כנעני מי שרי והתניא אמר ר' שמעון דבר זה דרש ר"ע בשבא מזפירין מנין לגזל בנעני שהוא אסור ת"ל אחרי נמכר גאולה תהיה לו שלא זה שקיבל את המכס מיד המלך נכרי בהיתר: נודרין. קונס כל פירות עלי אם אין תבואה זו של בית המלך: דורגים. רוצחים: חרמים. בעלי תיגרה ומריבה וגוזלי ממון: במוכס שהוא כנעני אנס. ואין לחוש אם גוזלו היכא דליכא חילול השם שאין מבין שזה מוכס: באין עליו בעקיפין. בחכמה עד שפוטרין אתה הישראל: אחרי נמכר. בעבד עברי הנמכר לנכרי בשוק משפטי: שלא

*) ומר סבר דבר שאין מתכוין מותר. ושרי אפי' לגבוה והא נמי (ג) דתניא מוכרי כסות מוכרין כדרכן ומוקי בבמה מדליקין (שבת דף כט: ושם) כדבי שמעון דשרי דבר שאין מתכוין אתם נמי שרי אף לגבוה ולא שיאתם דוקא על כתיפיו:

אין פורטין לא מחיבת המוכסין. לרבנן דאמרי שאתם גזילה לא הוי יאוש בעלים א"ש ומ"מ קתני דעותן דינר ויחזיר לו השאר הוחיל ואין יאוש בדבור שאתם של גזל ור"ש נמי דאמר שאתם גזילה הוי יאוש בעלים דהשתא ה"ל יאוש ושינוי רשות מ"מ אין פורטין משום דדבר מגונה הוא דחיבה וכיס מיוחדת להלגיע שם גזילות שלהם ודרכו כל שעה להניח שם:

נודרין להרגים. בגדרים (דף כח:) מפרש דאמר בשפתיו שאתם יאשרו כל פירות שבעולם עלי אם אינם של תרומה ומחשב בלבו היום דאין נאסר אלא לאותו יום בלבד ואע"ג דדברים שבלב אין דברים משום אונסא שרו ליה הכי מפרש שאתם וה"ה שיכול לחשוב בלבו שעה אחת לו רגע וכן מהגיים כשהאנסים מדיריה היהודים הדרים אתתיהם שלא יצאו לדור בעיר אחרת יכולין לידור שאתם שלא יצאו ובלבם יחשבו היום ואפי' הוא מפרש בשפתיו שלא יצא ממנו כל ימי חייו יכול להעבירם ולחשוב בלבו שום תנאי ואם מבטל בשפתיו בלאתם כ"ש דהוי ביטול גמור*:

*) שייך אחר ד"ה אין פורטין שלא

עין משפט נר מצוה

כבש א (מיי' פ' כה מהל' סנהדרין הל' ג') עוש"ע ס"מ סי' יא סעי' ג בהג"ה: ל ב ג מיי' פכ"ה מהל' סנהדרין הלכה י סמג עשין רח עוש"ע שם ס"ע: לא ד ה מיי' שם הל' ח עוש"ע שם סעי' ד: לב ו ז מיי' שם סמג עשין שם עוש"ע שם סעי' ח: לג ח ט י מיי' שם הל' ע סמג שם עוש"ע ת"מ סי' ה שם סעי' ד: לד כ ל (מיי' שם) עוש"ע שם סעי' ב בהג"ה: לה מ נ ס מיי' פ"ט מהל' גזילה הל' ט ועיין מ"מ סמג עשין עג עוש"ע ת"מ סי' שסח ס"ד: לו ע מיי' שם הלכה יא עוש"ע שם סעי' ב וסעי' ז ח ט: לז פ צ מיי' שם עוש"ע שם סעיף י: לח ק מיי' פ"י מהל' כלאים הלכה יח סמג לאוין רטו עוש"ע י"ד סי' שא שם סעי' ה: לט ר מיי' פ"ט מהל' גזילה הלכה יא סמג עשין עג עוש"ע ת"מ סי' שסא שם סעי' ו: מ ש ת א מיי' פ"ג מהל' שגגות הל' ה ופ"ד מה' מלכים הל"ח סמג לאוין רמב עוש"ע יו"ד סי' רל"ב סעי' יד: מא ב מיי' שם ופ"ה מהל' גזילה הל' יא סמג שם ועשין עג עוש"ע שם ועוש"ע ת"מ סי' שסא סעי' ו:

וכ"ז דוקא להגלו מן הלאוסים אבל בגלה"ס אסור לגזוב דעת הבריות ה"ו כל שהוא אפי' שלא בשעת נדר

מב ג מיי' פ"ו מהל' מלכים הל' יב: מג ד מיי' פ"ח מהל' גזילה הלכה ב ופ"ט מהל' גניבה ה"ח סמג עשין עד עוש"ע ת"מ סי' שמח סעי' ב וסי' שנט סעי' ח:

הגהות הב"ח

(א) גמ' דמתני לה אהא מודרין וכו' אל תכוסה אע"פ שאינה של פרומה שהיא של בית מלך אע"פ שאינה של מלך: (ב) רש"י ד"ה דינא וכו' אין זה גזלן: (ג) תוספות ד"ה ומר וכו' וסא נמי דתקן כפ' בתרא דכלאים מוכרי כסות:

גליון הש"ס

גמ' מ"ל תן לתכס וכו': עירובין סה ע"ב: שם אסור להבריח עיין פסחים דף קיב ע"ב: שם דמ"ס דבר שאין מתכוין מותר. זבחים לא ע"ב תוד"ה הא ר"י:

שיטה מקובצת

א) כתב הרב המאירי ז"ל וזה רוקא בכנענים עובדי אלילים אנסים שאינם נדורים בדרכי הדתות כו' (ועי' לעיל דף נ"מ ע"ל מה שמובא שם בשיטה מקובלת בזה) אבל באותן הנדורים בדרכי הדתות לא נאמר כן אלא אם באו לפנינו לדין אין מעבירין להם את הדרך כמלא מהם אלא יקוב הדין את ההר:

נוסח/מקבלה

מאי, ומי אין מאמינים לדין

נוסח/מקבלה

ג' מקורות שאמאר שמואל דינו בבבל (ודאמרו אחולן לדרגים ע"ז) - ודא דינא דמלכותא דינא

"ודאמר שמואל" קשיות הגא מדינו דמלכותא דינא הוצרך כל מלכותא דינ"ל

נוסח

ג' כל כנעני

אחר נאמר גאולה תהיה לו אחד מאחיו יגאלנו

הגהות מהר"ב רנשבורג א) גמ' דתניא אסור להבריח בהם כלאים וכו' וכ"ה ברי"ף וכ"ל בכלאים ובמיוקי יוסף סנהדרין ובן בדר' עקיבא ויעו"ש בנ"י דגרים לדיא גלבון הת"ק הגיא אסור לגנוב עבדה בגדים כלאים זה על זה להבריח בו את המכס וכ"כ הרא"ש בגירסת הרוש' וכן נלע"ד שהיתה גירסת הרוש' דמתני דף לא ע"ב ד"ה הא ר"י ויעו"ש ולמון סוגיין בכלאים לענין כלאים וכו' הכי מוכח דע' פני יהושע ודע"ש

ב) גרסינן בתס' שמהות פ"ב הלכה ט' הגוזב את המכס ה"ז שופך דמים ולא שופך דמים גלבד אלא כאלו עובד ע"ז ומגלה עריות ומחלל שבתות.